

lyig? Miért a vélt teljesség kedvéért indokolatlan sok mellékfigura, melyeknek javarésze holt papírmásé ügyis?

A sűrűn felbukkanó sok mellékfigura lazítja szét a szerkezetet, akadályozza a koncentrációt és a gyorsabb involvációt.

Mindezek ellenére néhány mellékfigura (Mara, Licskó), néhány jelenet, például a korcsmai mulatozás pogány tempója, a cigánytanya felgyújtása nagyszerű erővel elevenedik meg előttünk.

Érdeklődéssel várjuk Bányai útjának további jelzőköveit, az író új műveit. Ugy érezzük, hogy kellő önfegyelmeléssel és elmélyüléssel a kezdeti hibáktól hamar megszabadul és érett, értékes írásokkal gyarapítja még a szlovenszói haladó magyar irodalmat. Szepesy László

EGY FALUSI PAP ÖNVALLOMÁSA. Még számosan emlékeznek a transzilvániai olvasók közül a világjáró teológus *Balázs Ferenc-re*, de kevesen vannak, akik a cheiai unitárius papot ismerik. Akik még emlékeztek rá és tudták, hogy falura ment papnak, azt hitték, visszavonult a világjárás fáradalmait kipihenni, tüdejét reparálni. Csalódtak. Az a láz, amely az ifju teológust a világkörüli útja után nem ült el a kis istenháta megettől faluban sem. Mint valami Szabó Dezső-figura dobban prófétai lázával, az elhivatottság nemes transzában a szűkrezabott falusi viszonyokba és a maga sebes érveréséhez igyekszik igazítani a falusi élet lassu lüktetését. Ami a kísérletezőnek a műhelye, az neki a falu, amelyben a maga s a nép elhivatottságát kívánja próbára tenni. Ennek a munkának a lázában fogant könyve, amelyben hirt ad magáról és munkájáról: (*A rög alatt*. 1928-1935. Aranyosszéki Vidékfejlesztő kiadása, Turda 1935.) Kivételes könyv, kivételes pap! Friss, szellős, biztos próza, lendületes előadás, őszinte páthos. Eredeti és élvezetes székelyes idioma, igazi, legjobb erdélyi próza. Rengeteg megfigyelésből falusi osztályokról, emberekről, gyermekekről, monográfusok és lélekkutatók meríthetnek. Papra alig emlékezett valami. Ezt tudja is, büszke is rá: „Rólam, a beszélgetésem, a viselkedésem, a ruházódásom után senki sem mondhatta meg, hogy pap vagyok. Papos kézmozdulataim; szemforgatásaim, szófordulataim, kenetességeim és ferencjózsefem nem volt és nincsen.” Nem tudunk aktiv magyar papot, aki papi mivoltáról, hivatásáról, hitéről, hívei vallástalanságáról, babonás materializmusáról, gyülekezete egész vallási lelkületéről oly őszintén vallott volna, mint Balázs Ferenc. Valósággal a világi foglalkozást üző ember fesztelenségével S unitárius szabadelvűséggel bírálja tulajdon hivatását: „Mert a papi állás nem tisztességes foglalkozás. A pap abból él, hogy nagyképű. Ő ismeri az istent személyesen. Ő nem a maga toldozott-foldozott kis hitét teregeti a gyülekezet elé, hanem az isten akaratát, amelyről neki a legpontosabb értesülése van.” Bizony, Balázs Ferenc nem ebből a fajtából való. Különös reform-lelkész ő, futballozik a legényekkel, fogócskát játszik a gyermekekkel, néha térdnadrágot ölt, s vasárnapi prédikációinak tárgyai: Gandhi, Az újságírás, A mai élet nagyhatalmai, Petőfi Sándor, stb. stb. Szigorú szavakat ejt a „mult kísértet istenéről” és az „örökké élő, világot éltető lélek” felé fordul. Mint teológus, saját bevallása szerint „vallástalan” és Ady-rajongó, národnyik és társadalmi reformer s a lelkészi pályával egyetlen célja: „...társadalmi reformokat elősegíteni szocialista irányban”. Aztán mint pap egyet lép a prófétaság irányában előre, mint szocialista egyet lép a helyi reformok irányába hátra. A szocializmuson szűkít egyet, a valláson tágít. Nyughatnékja nincs. „Négyéves tervet” fabrikál a falunak és egyéni vallásbőleséjét alkot. Cséplőgépet vásároltat, ifjusági egyletet szervez, Falu-otthont lé-

tesit, utána jár a falu különös közbirtokossága, a Hurkalyuki társaság ügyeinek, gyermekkönyvtárt, iskola-szövetkezetet és tejszövetkezetet teremt, színelőadást, eszperantó tanfolyamot rendez, ujjaépíti a templomot, megnagyobbítja az iskolát, Népfőiskolát és Vidékfejlesztő szövetkezetet hoz össze, stb. stb. Ez a faluszervező. A pap közben megújítja a konfirmálást, változtat az istentiszteleti renden, igyekszik megnyerni a lelkeket új hitének. „Az isten a mindenség lelke”, — vallja Balázs, — „A világfolyamat célja nem más, mint létrehozni az *öntudatos* egyének *együttműködését*, szeretetközösségét.” Boldogító teológia, boldogító költészet! Oktalanság volna szép hitével vitába szállni, bár esendő lelkünkkel nem tudjuk követni őt az isteni célszerűség hitében. De nem is ez a feladatunk. A földhözragadt bírálatot nem az „égiekkel játszó” lelkész, hanem a földi dolgokkal bajlódó faluszervező érdekli. Kevésbé érdekel bennünket a szabadgondolkodóval összebékült pap, mint a „szocialista világállam” álmodójával összebékült székely národnyik. Mert ez a leg-erősebb benne. Ezt a národnyikot valami józan szkepszis és ugyanakkor a részletmunka vakbuzgósága jellemzi. Az egyetemes politikai megoldásokban nem hisz; az emberek közösségi érzését nem becsüli sokra. Ugyanakkor tisztán látja, hogy a falusi népnek van egy rétege, amelyben a közösségi érzés szinte az osztályöntudat határát surolja: „...a fiatal 30-40 éves gazdák részint már az új világban születtek, amelyben önként adódólag több a társas érzés, a közös cselekedet kívánsága, részint pedig megértették a gyárban, a bányában, sőt a piaci hagymacsomók mellett is, hogy a szegény ember, a kisember, a munkás, a bányász, a földmivelő csak úgy él meg, ha összetart... Bennük van a legtöbb őszinte és állandó vágy az együttes életmegoldások iránt...” Ez azonban távolabbi megfontolásokra nem indítja Balázs Ferencet, s a politikai szervezkedés nevelő hatását és értékét alábecsüli. Mondhatni teljesen a-politikus. (Dicsekedve említi, hogy sem a Magyar Pártnak, sem más pártnak nem tagja.) A részletmunkát becsüli mindenek fölött. „Nem adok igazat azoknak, — írja — akik szerint az emberiségen csak egész egyetemességében lehet segíteni... Ha mellettem minden faluban azok, akik most nagy-politikát akarnak űzni, letelepednének a kicsi feladatokhoz s azokat elvégeznék becsületesen: többre haladnának. Ez volna az igazi egyetemesség; a jól megmunkált kis földek összessége a világ.” A politikától s a nagyvilág politikai álcájú sorskérdéseitől szinte a falusi szektahívók makacsságával zárkózik el. A jövő? A világ sorsa? A háború? Együgyű és rajongó prófécia a válasz: „...ha a mellettünk elterülő vidékre is átragad a szent bolondság, az is megszervezi magát s a rajta tullező és Transzilvániának, a világnak minden vidéke.” Te mondád: Szent bolondság! Szent együgyűség! A népszervező kellő időben átadja a szót a papnak, s ahol a népszervező érvvel nem győzi, a pap kiségi egy-egy próféciaival. Mi, akiket megkörnyékezett a kételkedés ördöge, a lelkész hevületét nem mindig tudjuk lélekben követni, de a népszervező munkáját megilletődve nézzük. Lehetetlen megilletődés nélkül nézni eltökéltségét, buzgalmát és bizakodását, munkájának lázas szaporaságát, melyben rongált tüdejét emészti. Molnár Ferenc egy régi, ragyogó írása, az Aruvimi erdő titka jut az eszünkbe, Tisztességes Lajos álma, a megvesztegetett magánhivatalnoké, akinek egy szál baltával kell átvágni magát az álomerdőn, hogy megmentse becsületét és visszadobja megvesztegetőjének a bűnös pénzt... Te, Lajos, ne gondoldj most arra, hogy egymagad egy szál baltával mily törpe vagy s az őserdő mily irdatlan. Te csak azt az egyetlen fát nézd, amelyik előtted van, arra gondoldj csupán és akkor győzni fogod...

Balázs Ferenc se néz se jobbra, se balra, ő csak a falut nézi, s a völgyet. Azon túl a világot még a bizonytalanság s az álom köde borítja. Mintha a megpróbált Candide bölcsessége lebegne tanítása fölött: Cultivons notre jardin: ápoljuk virágoskertünket, s a világ majd okul példánkon és maga is munkához lát. Tisztos, de együgyű eszmény! De még ezt az eszményt is csak szerencsés falvak, szerencsés emberek, önálló gazdák, székely közbirtokosok melengethetik, mert a számtalan földnélküli parasztnak, mindenféle zsellér, napszámos vagy kubikus népnek előbb föld kell és földet nem szerezhet máskép', mint politikával, a szó harcos értelmében. A falut a faluból, belülről megsegíteni szép gondolat, csak hogy a falu sorsát nem belülről, önmaga intézi, hanem kívülről a város, (a tőzsde, a bank, a világpiac, stb.). A „város” (a tőkés város) túlzott ipartámogatással, az ipari és mezőgazdasági árak közti aránytalansággal, az u. n. agrárrolló segítségével megrövidíti a falut, s ezen távolról, a faluból segíteni — a ‚cultivons notre jardin’ elve alapján — aligha lehet. De kevésbé segíthetünk a faluból a világ általános válságán s a veszélybe jutott békén, — márpedig a háborús veszély a levegőbe! Ép' itt szól bele a dolgokba a „nagy-politika”, a város és itt lép fel a dolgozó osztályok közös politikájának szükségessége. Távol áll tőlünk a szűkebb feladatok, a részletmunka lenézése. Igenis, ápoljuk virágoskertünket, takarítsuk el a jövő utjából a gázt, — de tegyük ezt az egyetemes javító és újító munka nagy közösségében, a falusi önmegváltás illúziói nélkül.

Korvin Sándor

LEVELEK A VILÁGNÉZETRŐL

1. Az „Aranjuezi szép napok és még szebb éjszakák” c. vezércikk alatt (*Pesti Napló*, 1936, VIII. 2.) nem láttam nevet s így annál tárgyilagossabban intem Önt arra, mint névtelen vezércikkíró és megrendült polgári tömegek irányítóját: ha úgy érzi, hogy csakugyan veszendőben Van több évezred kulturája s hogy az idő kereke másfél évezreddel ment Vissza — akkor a tizenkettedik órának ez a fenyegető közelsége őszinteségre kötelez minden gondolkozó embert, de elsősorban azt, aki a legnagyobb veszély idején is irányító helyen áll.

„Most öt éve megdőlt a (spanyol) királyság, mely élete utolsó esztendeiben diktatúrával kísérletezett, azután jött a forradalom, a köztársaság és benne felváltva hol a baloldali, hol a jobboldali pártok uralma. A forradalmat a baloldal kezdte, az is kiáltotta ki a köztársaságot...” Nem komoly dolog, hogy a vezércikk hideg megállapításai így vetik fel a felelősség kérdését. Sőt nagyon emlékeztet annak a verekedő gyermeknek a védekezésére: „ugy kezdődött, hogy a barátom visszaütött...” Ha már fölvetjük a nagy kérdést: *ki kezdte?* akkor nemcsak az Alhambrák elhamvadt szépségeire kell emlékezni, de azokra az analfabéta tömegekre is, kik a magasabb kultúra és emberi jólét minden értékétől el voltak zárva és ha már a felelősség kérdéséről beszélünk, az emberi és írói lelkiismeret első követelménye az, hogy szép szavak áradatával ne kenjük el a tényeket... Hogy ez a háború nem imperialista okokért folyik, azt nehéz elhinni, mert a tőkés társadalmi rendnek ugyanazon területén belül is megvannak a maga imperialista céljai, ha nem földrajzi, legalább a profitterület művelése céljából s ha az olajkartell urai pénzelik a spanyol felkelést, az biztosan nem pusztán ideális elvi okokból történik... Persze lön is keserű gunnyal azt mondja, hogy itt világnézet harcol és gyujto-